

Szerbia: a választási fordulat után az intézményi átmenet a tét

A 2026. október 25-i előrehozott parlamenti választás véget vetett Aleksandar Vučić és a Szerb Haladó Párt (SNS) 2012 óta tartó kormányzásának. Az előzetes eredmények szerint a hallgatói tiltakozásokból létrejött Hallgatói Lista a szavazatok 52,71%-ával 140 mandátumot szerzett a 250 fős parlamentben, míg a Vučić nevével fémjelzett szövetség 39,17%-kal 104-et. A részvétel megközelítette a 69%-ot, Vučić pedig elismerte vereségét. A győztesek önállóan alakíthatnak kormányt, de nincs alkotmányozó többségük.

A választás nem egyszerű kormányváltás, hanem a társadalmi elégedetlenség politikai képviseletté alakulásának példája. A 2024. novemberi újvidéki vasútállomási tragédia után kibontakozó tiltakozások az elszámoltathatóság és a korrupcióellenes fellépés követeléséből országos mozgalommá fejlődtek. A hallgatók decentralizált szerveződése, vidéki jelenléte és a régi ellenzéktől való távolságtartása új választói rétegeket is megszólított. A korrupció, a közintézmények politikai függése és a hatalomgyakorlás módszerei kerültek a kampány középpontjába, nem pedig az országot megosztó identitás- és külpolitikai ügyek.

A választási többség és az állami hatalom átalakítása két külön feladat. A kampányt a kormánypárt médiabeli és erőforrás-főlénye, választói nyomásgyakorlásra vonatkozó beszámolók, valamint több incidens is terhelte; a választás lebonyolítását ugyanakkor a megfigyelt helyszínek többségén megfelelően minősítették. Az SNS veresége ellenére 104 képviselővel, jelentős társadalmi bázissal, önkormányzati és intézményi kapcsolatokkal rendelkezik. A kormányváltás ezért önmagában nem számolja fel az elmúlt másfél évtizedben kialakult személyi és gazdasági függőségeket. A jogállami reformok sikere azon is múlik, hogy az új vezetés képes-e megváltoztatni a rendőrség, a biztonsági szolgálatok, az igazságszolgáltatás, a közmédia és az állami vállalatok működését politikai megtorlás nélkül, jogszerű és ellenőrizhető módon.

A Hallgatói Lista legfontosabb politikai erőssége egyben kormányzati kockázata is. Az egymástól eltérő nézetű szereplőket a korábbi hatalommal szembeni fellépés és az intézményi megújulás célja fogta össze, nem egy részletes, minden szakpolitikai kérdésre kiterjedő program. Ezért a mozgalom közösségi döntéshozatalát össze kell egyeztetni a kormányzati felelősséggel, a költségvetési döntésekkel és az államigazgatás működtetésével. Külön kérdés a köztársaságielnök-választás és az új végrehajtó hatalom viszonya. A korábbi ellenzék visszaszorulása miatt a parlamenti többségen belüli vitáknak is nagyobb politikai jelentőségük lehet.

A belpolitikai fordulat nem jelent automatikus geopolitikai irányváltást. Az új politikai tömbön belül jelen vannak az európai integrációt határozottan támogató és a nemzeti szuverenitást előtérbe helyező irányzatok is. A demokratikus reformok javíthatják az EU-val való együttműködés feltételeit, de a mozgalom eddig nem vállalta az Oroszország elleni szankciók átvételét, és Koszovó státusza ügyében sem hirdetett alapvető változást. Az orosz energiahordozóktól való függés, a kínai beruházások és a regionális szerb kapcsolatok továbbra is korlátozzák a külpolitikai mozgásteret. Az új kormány külpolitikai döntéseit ezért inkább az egyes ügyekben megvalósuló elmozdulás, mintsem egy előre feltételezett nyugati fordulat alapján célszerű megítélni.

Magyarország számára a személyes politikai kapcsolatok helyett az intézményes együttműködés felértékelődése a fő kérdés. Az energetikai és infrastrukturális projektek, a határ menti kapcsolatok, valamint a vajdasági magyar közösség jogainak védelme tartós közös érdekek. A Vajdasági Magyar Szövetség az előzetes adatok szerint két parlamenti mandátumot szerzett, így az új többség kialakulásával korábbi kormányzati kapcsolatrendszere is új helyzetbe került. A magyar diplomácia mozgásterét az határozza meg, hogy a kétoldalú együttműködés mennyire válik függetlenné az előző politikai vezetők személyes szövetségétől.

A következő hónapokban a reformok sorrendje, a kormányzóképeség, a korábbi hatalmi hálózatokkal való együttélés szabályai és az új többség belső kohéziója mutatják meg, hogy a társadalmi mobilizációból tartós intézményi változás lesz-e. A választás új politikai lehetőséget nyitott, de annak tartalmát nem a szavazateredmény, hanem a hatalomgyakorlás következő szakasza határozza meg.

2026. október 28.